

MHAH170017922014

नियमित दिवाणी दावा क्र. ३७६/२०१४
निशाणी क्र. ९८ वरील आदेश

सदरचा अर्ज मुळ प्रतिवादी व प्रतिदाव्याचे वादी यांनी दिवाणी प्रक्रिया संहिता आदेश २६ नियम ९ प्रमाणे न्यायालयीन आयुक्त यांची नेमणूक करणेकामी दाखल केला आहे.

०२. मुळ प्रतिवादी व प्रतिदाव्याचे वादी यांनी अर्जात असे कथन केले आहे की, सदरचा अर्ज प्रतिवादी व प्रतिदाव्याचे वादी यांनी नि.क्र.५२ अन्वये मंजूर झालेल्या न्यायीक आयुक्त (मोजणीदार) यांच्या अहवालातील त्रुटी दूर करून, सुधारित नकाशा व खुलासा मागविण्याकामी दाखल केला आहे. मौजे अस्तगांव येथील गट नं.१२५२ च्या मोजणी नकाशात काही महत्त्वपूर्ण बाबींचा स्पष्ट खुलासा झालेला नाही. मोजणी नकाशातील टिपण क्र.१ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे पश्चिम बाजूकडील गट नं.१२५५ च्या धारकांनी एकूण १७ गुंठे क्षेत्रावर अतिक्रमण केल्याचे दर्शविले आहे. मात्र, सदर गट नं.१२५५ मधील कोणत्या विशिष्ट खातेदाराने अथवा धारकाने किती क्षेत्रावर अतिक्रमण केले आहे, याचा स्पष्ट उल्लेख नकाशात नाही. जोपर्यंत या अतिक्रमणाचे वैयक्तिक तपशील समोर येत नाहीत, तोपर्यंत दाव्याचा निकाल लावण्यास कायदेशीर अडचण निर्माण होत आहे. मोजणी नकाशातील टिपण क्र.२ मध्ये दर्शविलेले ००.१३ आर क्षेत्र आणि टिपण क्र.३ मध्ये दर्शविलेले ओढ्यालगतचे १२.५० आर क्षेत्र, हे मोजणीदार यांनी जरी अन्य प्रकारे दर्शविले असले तरी, प्रत्यक्षात त्या क्षेत्रावर वादीचीच वहिवाट आहे. मोजणीदार यांनी प्रत्यक्ष जागेवरील वस्तुस्थिती आणि वहिवाट विचारात न घेता टिपण तयार केले असल्याने, त्यामध्ये दुरुस्ती होणे आवश्यक आहे. वादी सदर फेर-मोजणीसाठी येणारा खर्च सोसण्यास तयार आहे. सबब, उपअधीक्षक भूमी अभिलेख, राहाता यांच्या कार्यालयातील मोजणीदार यांना पुन्हा घटनास्थळी भेट देण्याचे आदेश देऊन, पश्चिम बाजूच्या अतिक्रमणधारकांचा नावांसह स्पष्ट उल्लेख असलेला सुधारित नकाशा आणि वहिवाटीबाबतचा खुलासा मागविण्यात यावा, अशी विनंती मुळ प्रतिवादी व प्रतिदाव्याचे वादी यांनी केली आहे.

०३. प्रतिदाव्यातील प्रतिवादी यांनी नि.क्र.१०१ अन्वये त्यांचे म्हणणे दाखल केले असून त्यांनी वादीचे कथन स्पष्टपणे नाकारले आहे. त्यांनी असे कथन केले की, सदरचा अर्ज कायदेशीर तरतुदींना धरून नसून केवळ पुराव्यातील त्रुटी भरून काढण्यासाठी दाखल

करण्यात आला आहे. वादी हे न्यायालयाच्या माध्यमातून नवीन पुरावा निर्माण करण्याचा प्रयत्न करित असून, प्रकरणातील साक्षीदाराचा पुरावा आधीच सुरु झाला आहे. दाव्याच्या या टप्प्यावर न्यायालयीन आयुक्त यांची नेमणूक करणे म्हणजे न्यायालयीन प्रक्रियेचा दुरुपयोग आहे. सबब, अर्ज नामंजूर करण्याची विनंती प्रतिवादी यांनी केली आहे.

०४. अर्ज, प्रतिवादी यांचे म्हणणे आणि अभिलेखावरील दाखल कागदपत्रे यांचे अवलोकन केले. दोन्ही पक्षांचा युक्तीवाद ऐकला. अभिलेखावरून असे दिसून येते की, वादातील मिळकतीचे नेमके स्वरूप आणि अतिक्रमणाची व्याप्ती निश्चित करणे हे प्रस्तुत दाव्याचा निकाल लावण्यासाठी अनिवार्य आहे. जरी मोजणीदाराची साक्ष सुरु असली, तरी जर मूळ नकाशात तांत्रिक स्पष्टता नसेल, तर केवळ अपूर्ण नकाशाच्या आधारे न्यायनिर्णय दिल्यास पक्षकारांवर अन्याय होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. मोजणी नकाशातील टिपण क्र. १ मधील १७ गुंठे क्षेत्राचे अतिक्रमण नेमके कुणाचे आहे, याबाबत कोणताही तपशिल नमुद केलेला नाही. वास्तविक या न्यायालयाच्या पुर्वीच्या आदेशामध्ये अतिक्रमणाच्या अनुषंगाने स्पष्ट निर्देश असतांनाही संबंधीत मोजणी अधिकारी यांनी त्या आदेशाचे पूर्णपणे पालन केले नसल्याचे स्पष्ट होते. त्यामुळेही पुर्वीचा न्यायीक आयुक्त यांचा अहवाल हा सदोष दिसून येतो. अशा परिस्थितीत कथीत १७ गुंठे क्षेत्राचे अतिक्रमण कोणी केले, हे स्पष्ट होणे अत्यंत आवश्यक आहे आणि त्याकरीताच संबंधीत न्यायीक आयुक्त यांची नेमणुक करण्यात आली होती आणि त्याअनुषंगाने मोजणी करून योग्य तो अहवाल सादर करण्याचे निर्देशित करण्यात आले होते. परंतु त्याने तसे केल्याचे दिसून येत नाही. सदरील कथीत अतिक्रमण कोणी केले आहे, याचा खुलासा झाल्यास दाव्यातील गुंतागुंत सुटण्यास मदत होईल. वादीने फेर-मोजणीचा खर्च सोसण्याची तयारी दर्शविली आहे. न्यायदानाच्या प्रक्रियेत पारदर्शकता आणण्यासाठी आणि स्थळस्थितीचा अचूक अहवाल अभिलेखावर येण्यासाठी मोजणीदाराकडून सुधारित खुलासा मागविणे उचित ठरेल. वादी व प्रतिवादींतील वाद गुणदोषावर निकाली काढण्यासाठी उपअधिक्षक यांचा अहवाल मदतीचा ठरणार आहे. त्यासाठी मोजणी आवश्यक आहे, या मता पर्यंत मी येत आहे. सदर मोजणी अहवाल आल्यानंतर देखील तो अंतिम राहिल असे नाही. तर तो पुराव्यानिशी सिद्ध करणे ही वादींची जबाबदारी असणार आहे. त्यामुळे प्रतिवादींवर कोणताही अन्याय होणार नाही. सबब, या सर्व बाबींचा विचार करता अर्ज मंजूर करणे योग्य वाटते. सबब, खालील प्रमाणे आदेश पारीत करण्यात येत आहे.

आदेश

१. अर्ज मंजूर करण्यात येतो.

२. उपअधिक्षक, भुमी अभिलेख, राहाता यांना न्यायीक आयुक्त म्हणून नेमण्यात येते.
३. न्यायीक आयुक्त यांना असे आदेशित करण्यात येते की, त्यांनी न्यायिक आयुक्त म्हणून प्रतिदाव्यातील वादी तथा मुळ प्रतिवादी यांच्या मिळकतीची व त्यांच्या लगतच्या चारही मिळकतींची त्यांच्याकडील अभिलेखाचे व महाराष्ट्र जमिन महसुल अधिनियमाच्या आणि मोजणी संदर्भातील तरतुदी विचारात घेऊन मोजणी करून प्रतिदाव्यातील वादी व प्रतिवादी यांचे क्षेत्र अभिलेखाप्रमाणे दर्शवावे. तसेच प्रतिदाव्यातील वादी यांच्या क्षेत्रात प्रतिदाव्यातील प्रतिवादी क्र.२ ते ७ यांनी अतिक्रमण केले आहे किंवा कसे व केले असल्यास, कोणी केले, किती क्षेत्रावर केले, अशा प्रकारे अतिक्रमीत क्षेत्राबाबतचा सुस्पष्ट अहवाल नकाशासह आदेश प्राप्त दिनांकापासून दोन महिन्यांत सादर करावा.
४. न्यायिक आयुक्त यांनी मोजणीपूर्वी मोजणीची तारीख व वेळ दाव्यातील दोन्ही पक्षांना तसेच मोजणीबाबतचे सर्व्हे मॅन्युअल मधील नियमानुसार लगतच्या सर्व कब्जेधारकांना शेतजमिन मालकांना मोजणीबाबत नोटीसद्वारे हमदस्त किंवा पोस्टाद्वारे कळवून त्याबाबतचा तामील अहवाल आणि तदनंतर उपस्थित पक्षकारांच्या समक्ष मोजणीचे कामकाज पार पाडावे आणि सर्व अभिलेखासह त्यांचा मोजणीअनुषंगाने सुस्पष्ट न्यायीक अहवाल न्यायालयास सादर करावा.
५. न्यायीक आयुक्त मोजणी अधिकारी यांनी मोजणीकामी जातांना त्याकरीता लागणारा कार्यालयातील सर्व संबंधीत जमिनींचा अभिलेख सोबत न्यावा. आवश्यकता भासल्यास त्या गटातील सर्व पोटहिश्यांचे क्षेत्राचे सुरुवातीला फाळणी १२ मोजणी करून घ्यावी.
६. प्रतिदाव्यातील वादी यांनी मोजणीचा खर्च आदेश दिनांकापासून १५ दिवसांचे आत भरून तसा पुर्तता अहवाल याकामी दाखल करावा.
७. न्यायिक आयुक्त याचिका पाठविण्यात यावी.
८. खर्चाबाबत आदेश नाहीत.

दिनांक – ०६.०५.२०२६.
राहाता.

(सैफुद्दीन बा. शेख)
दिवाणी न्यायाधीश वरिष्ठ स्तर, राहाता.